

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

№2
2026

SERVIS

ILMIY-AMALIY JURNAL 2026 -yil, 2-soni

Muassis: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

O‘zbekiston Matbuot va axborot agentligi tomonidan 2008-yil 31-dekabrda
0561-raqam bilan ro‘yxatga olingan.
O‘zR OAK Riyosatining 19.03.2017 y., 239/5-sonli qarori bilan e’tirof etilgan

Tahririyat a’zolari:

Mas’ul kotib:

i.f.d., prof. M.Q.Pardayev

Muharrirlar:

i.f.d., dotsent F.A.Safarov
PhD, dotsent I.M.Pardayeva
PhD, I.Sh.Ernazarova

Texnik muharrir:

katta o‘qituvchi F.O.O‘roqov

Korrektor:

PhD, dotsent v.b.
T.I.Yahyoyev

Sahifalovchi:

PhD, dotsent v.b.
H.N.Ochilova

1 yilda 4 marotaba
chop etiladi.

**O‘zbekiston hududida
tarqatiladi.**

Tahririyat manzili:

140100, Samarqand shahar,
Amir Temur ko‘chasi, 9-uy,

tel.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

faks: +998(366)231-12-53
el.pochta:

samisiservis@mail.ru

Tahrir hay’ati raisi:

M.E.Po‘latov – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti rektori,
i.f.d., professor

Tahrir hay’ati raisi o‘rinbosari:

O.M.Pardayev – SamISI prorektori, iqtisod fanlari doktori,
professor

Tahrir hay’ati a’zolari:

M.M.Muxammedov – SamISI professori, iqtisod fanlari
doktori

D.R.Zaynalov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

O.M.Murtazayev – TDIUSF direktori, iqtisod fanlari doktori,
professor

M.R.Boltabayev – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

R.X.Ergashev – QarMII professori, iqtisod fanlari doktori

B.K.G‘oibnazarov – iqtisod fanlari doktori, professor

I.S.To‘xliyev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

K.B.Urazov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

D.H.Aslanova – iqtisod fanlari nomzodi, professor

Q.J.Mirzayev – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

B.I.Isroilov – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

G.M.Shodiyeva – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

S.N.Toshnazarov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

R.N.Normaxmatov – SamISI professori, texnika fanlari doktori

A.Bektemirov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

M.T.Alimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

Z.Dj.Adilova – TDIU professori, iqtisod fanlari doktori

Sh.O.Quvondiqov – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

L.N.Xalikova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

F.A.Safarov – SamISI dotsenti, iqtisod fanlari doktori

A.M.Karimova – SamISI professori, iqtisod fanlari doktori

I.B.Mattiyev – SamISI professori, pedagogika fanlari doktori

B.F.Boronov – SamISI professori v.b., iqtisod fanlari doktori

A.N.Xoliqulov – SamISI professori, iqtisod fanlari nomzodi

X.A.Raximov – SamISI dotsenti, PhD

S.A.Babanazarova – SamISI dotsenti, PhD

H.N.Ochilova – SamISI dotsenti v.b., PhD

I.R.Berdikulova – SamISI dotsenti v.b., PhD

A.Q.G‘apparov – SamISI dotsenti v.b., PhD

TURIZM VA MEHMONXONA XO‘JALIGI	
Jahongir Rasulovich Zaynalov, Muxabbat Ismatjon qizi Umirzoqova Kambag‘allikni qisqartirishda turizm xizmatlarining o‘rni	63
Озода Мамаюнусовна Пардаева “Ақлли туризм” соҳасида оилавий тадбиркорлик тизимини ривожлантириш йўналишлари	67
Райхона Садриддиновна Амриддинова, Мехринисо Мирзохидовна Кахрамонова Тренды устойчивого туризма и их применение в Узбекистане	71
Farida Abduxalimovna Axmedjanova, Kamola Abdumurodova, Dilnoza Shokirova O‘zbekistonda turistik xizmatlarni standartlashtirish va sertifikatlashtirish tizimini takomillashtirish yo‘llari	77
Ziyovuddinxon Toshbolta o‘g‘li Bakayev Turizm va mehmondo‘stlik industriyasida turistik dala hovlilar tomonidan ko‘rsatilayotgan xizmatlar samaradorligini oshirish yo‘llari	80
Камилла Бахромовна Суюнова Современные маркетинговые подходы в туризме	87
Muhriddin Husniddin o‘g‘li Qilichov Buxoro tarixiy markazidagi meros obyektlarida turistik sig‘im imkoniyatlari	91
Raxmatulla Hayitboyev, Bobir Zoirovich To‘qsonov Buxoro viloyatida turizmni rivojlantirish istiqbollari	98
Лариса Алижоновна Мусабаева, Тимур Ибодуллаевич Ибрагимов Гули Авазхон қизи Ганиева Оценка конкурентоспособности туристических предприятий на региональном рынке	102
Nurbek Janon o‘g‘li Toshev Mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda turizm sohasining konseptual modelini takomillashtirish	105
Raxmatulla Hayitboyev, Shohzod Baxtiyor o‘g‘li Sadinov, Feruz Yorqin o‘g‘li Hasanov Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish istiqbollari	110
Nilufar Xabibjonovna Xolboyeva, Rayxona Sadriddinovna Amriddinova Gruziya tajribasi asosida O‘zbekistonning rekreatsion turizm sektorini rivojlantirish imkoniyatlari	113
Kamol Sharifovich Yuldashev Buxoro viloyatida avtoturistlar uchun “Avtoturargoh” loyihasini amalga oshirish istiqbollari	116
Temurbek Salomov Ziyorat turizmining barqarorligini oshirish va xizmatlar sohasiga ta’siri	122
MENEJMENT VA MARKETING	
Azizjon Isroiljonovich Ibroximov, Mashxura Toirxonovna Alimova Oliy ta’lim muassasalarida KPI tizimini samarali joriy etish va yuritish	126
Xilola Nematovna Ochilova Boshqarish tizimida raqobatbardoshlikni oshirishda karyerani rivojlantirish texnologiyalarining ahamiyati	130
Navruzbek Zarifovich Niyatov Xizmat ko‘rsatish sohasida boshqaruvni takomillashtirish	135
Samar Safarovich Bozorov Mintaqa milliy turizm bozorining kotent marketing brendining shakllanish darajasi	139
Sadulla Shodiyevich Urazov Tashkilot boshqaruvida CAPI modelidan foydalanishning nazariy va amaliy asoslari	143

предприятий требует системного и стратегически ориентированного подхода, основанного на интеграции современных управленческих, маркетинговых и цифровых инструментов. Только при условии комплексного развития всех ключевых факторов возможно формирование устойчивых конкурентных преимуществ, обеспечивающих долгосрочный рост и эффективность туристических предприятий в условиях усиливающейся конкуренции.

Список использованной литературы:

1. Указ Президента Республики Узбекистан № УП-37 от 21.02.2024 «О государственной программе...» – <https://lex.uz/docs/6811938>
2. Указ Президента Республики Узбекистан от 15 мая 2025 года № УП-87 «О мерах по повышению роли и значения туризма в экономике путем кардинального увеличения потока туристов и ускоренного расширения объема туристских услуг в 2025–2026 годах» https://lex.uz/docs/7531353?utm_source=chatgpt.com
3. Porter M. Competitive Strategy. – New York: Free Press, 2008. – 396 p.
4. Kotler P. Marketing Management. – Pearson Education, 2017. – 720 p.
5. Ansoff I. Strategic Management. – Palgrave Macmillan, 2007. – 251 p.
6. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность организации. – М.: ИНФРА-М, 2018. – 320 с.
7. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика. – М.: ГНОМ, 2019. – 304 с.
8. Моисеева Н.К. Экономика туризма. – М.: КНОРУС, 2020. – 256 с.
9. Вахобов А.В. Туризм иқтисодиёти. – Т.: IQTISODIYOT, 2019. – 280 б.
10. Юлдашев Н. Туризм бозори таҳлили. – Т.: Фан, 2020. – 240 б.
11. Эргашев Ш. Туризм инфратузилмаси. – Т.: Иқтисодиёт, 2021. – 300 б.
12. Турсунов Б. Туристик корхоналар самарадорлиги. – Т.: Fan va texnologiya, 2022. – 260 б.

L.Musabayeva, T.Ibragimov, G.G‘aniyeva Mintaqaviy bozorda turistik korxonalarining raqobatbardoshligini baholash Annotatsiya. Maqolada mintaqaviy bozorda turistik korxonalarining raqobatbardoshligini baholashning nazariy-metodologik va amaliy jihatlarini o‘rganiladi. Tahlilning fragmentar usullaridan iqtisodiy, marketing, infratuzilmaviy va innovatsion omillarni hisobga oluvchi integratsiyalashgan modellarga o‘tish zarurati asoslangan. Raqobatbardoshlik kuchayib borayotgan raqobat sharoitida korxonaning barqaror raqobat ustunliklarini shakllantirish qobiliyatini aks ettiruvchi dinamik kategoriya sifatida ochib berilgan. Kalit so‘zlar: raqobatbardoshlik, turistik korxonalar, mintaqaviy bozor, strategik tahlil, samaradorlik, innovatsiyalar, turizm, integral ko‘rsatkich.	L.Musabaeva, T.Ibragimov, G.Ganieva Assessment of the competitiveness of tourism enterprises in the regional market Abstract. The article examines the theoretical-methodological and applied aspects of assessing the competitiveness of tourism enterprises in the regional market. The necessity of transitioning from fragmented methods to integrated models that take into account economic, marketing, infrastructural, and innovation factors is substantiated. Competitiveness is revealed as a dynamic category reflecting the ability of an enterprise to form sustainable competitive advantages under conditions of intensifying competition. Keywords: competitiveness, tourism enterprises, regional market, strategic analysis, efficiency, innovation, tourism, integral indicator.
---	---

Nurbek Janon o‘g‘li Toshev – Urganch davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi

MINTAQAVIY IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TURIZM SOHASINING KONSEPTUAL MODELINI TAKOMILLASHTIRISH

Annotatsiya. Ushbu maqolada mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda turizm sohasining konseptual modelini takomillashtirish masalalari o‘rganilgan. Turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik ta’siri tizimli yondashuv asosida tahlil qilinib, samarali boshqaruv mexanizmlari asoslangan. Tadqiqot natijasida hududiy raqobatbardoshlikni oshirish va barqaror rivojlanishni ta’minlashga qaratilgan takomillashtirilgan model taklif etilgan. Kalit so‘zlar: turizm, mintaqaviy iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, konseptual model, boshqaruv, infratuzilma, raqobatbardoshlik, samaradorlik
--

Kirish. Global iqtisodiyot sharoitida mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash dolzarb ilmiy va amaliy muammolardan biri hisoblanadi. Zamonaviy sharoitda turizm sohasi yuqori qo'shimcha qiymat yaratuvchi, xizmatlar eksportini kengaytiruvchi va hududiy iqtisodiy faollikni oshiruvchi muhim tarmoqlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Turizm orqali hududlarga tashqi talab jalb etilib, valyuta tushumlari ko'payadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi va aholining daromad manbalari kengayadi. Shu bois turizmni mintaqaviy iqtisodiyotning strategik rivojlanish omili sifatida ko'rib chiqish zarurati ortib bormoqda.

Shu bilan birga, turizmning jadal rivojlanishi barqarorlik tamoyillariga asoslangan boshqaruvni talab etadi. Iqtisodiy samaradorlik bilan bir qatorda ekologik muvozanatni saqlash, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash va resurslardan oqilona foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab hududlarda turizmni rivojlantirishda tizimli yondashuv yetishmasligi, boshqaruv mexanizmlarining yetarli darajada takomillashmaganligi va konseptual modelning mavjud emasligi uning samaradorligini cheklamoqda.

Shu nuqtai nazardan, turizmni mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishga xizmat qiluvchi kompleks tizim sifatida ko'rib chiqish va uning konseptual modelini ilmiy asosda takomillashtirish zarurati yuzaga keladi. Bunda turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlarini o'zaro uyg'unlashtirgan holda, zamonaviy boshqaruv yondashuvlari, innovatsion texnologiyalar va hududiy resurslardan samarali foydalanish mexanizmlarini ishlab chiqish muhim hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda turizm sohasining konseptual modelini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslarini ishlab chiqish hamda amaliy tavsiyalarni shakllantirishdan iborat.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda turizmning o'rni va konseptual modelini takomillashtirish masalalari so'nggi yillarda zamonaviy ilmiy yondashuvlar asosida keng tadqiq etilmoqda. Xususan, Larry Dwyer turizmning iqtisodiy samaradorligini baholashda CGE modellar va TSA tizimining ahamiyatini asoslab, turizmni makro va mintaqaviy darajada tahlil qilishning yangi metodologik yo'nalishlarini taklif etgan.

Barqaror turizm va uning hududiy rivojlanishga ta'siri masalalarini Colin Michael Hall hamda Stefan Gössling zamonaviy sharoitda chuqur o'rganib, turizmning ekologik yuklamalari, iqlim o'zgarishi va resurslardan foydalanish samaradorligi bilan bog'liq muammolarni yoritgan. Ushbu tadqiqotlar turizmni barqaror rivojlantirishda ekologik va ijtimoiy omillarni integratsiyalash zarurligini ko'rsatadi.

Hududiy rivojlanish va turizmni boshqarish masalalarida Jarkko Saarinen turizmni hududiy farovonlik, inklyuziv rivojlanish va mahalliy manfaatlar bilan bog'lab, geografik va institutsional yondashuvlarni rivojlantirgan. Shuningdek, Richard Sharpley tomonidan turizm va barqaror rivojlanish o'rtasidagi nazariy tafovutlar tahlil qilinib, turizmni boshqarishda adaptiv va moslashuvchan yondashuvlar zarurligi asoslab berilgan.

Zamonaviy ilmiy izlanishlarda turizmni raqamlashtirish, innovatsion rivojlanish va inqirozdan keyingi tiklanish masalalariga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, Dimitrios Buhalis turizmda raqamli texnologiyalar va “smart tourism” konsepsiyasini rivojlantirib, xizmatlar sifatini oshirish va boshqaruv samaradorligini ta'minlash yo'llarini ko'rsatadi.

Mahalliy tadqiqotlarda esa turizmni barqaror rivojlantirish, hududiy salohiyatdan samarali foydalanish va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish masalalari o'rganilgan bo'lsa-da, turizmni mintaqaviy iqtisodiyotning konseptual modeli sifatida kompleks yondashuv asosida ishlab chiqish, ayniqsa raqamli iqtisodiyot va innovatsion rivojlanish bilan integratsiyalash masalalari yetarli darajada chuqur tadqiq etilmagan.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda turizm sohasining konseptual modelini takomillashtirish tizimli yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqotning nazariy asosini barqaror rivojlanish konsepsiyasi va turizm iqtisodiyoti nazariyalari tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez, taqqoslash hamda statistik usullar orqali turizmning mintaqaviy rivojlanishga ta'siri baholandi. Iqtisodiy-matematik yondashuv yordamida turizmning iqtisodiy samaradorligi va uning asosiy omillari o'rtasidagi bog'liqliklar aniqlashtirildi. Shu bilan birga, tizimli yondashuv asosida turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik komponentlari o'zaro uyg'unlikda tahlil qilinib, SWOT tahlil orqali mavjud muammolar va rivojlanish imkoniyatlari baholandi. Olingan natijalar asosida turizmni barqaror rivojlantirishga qaratilgan konseptual model takomillashtirildi hamda amaliy tavsiyalar ishlab

chiqildi.

Tahlil va natijalar. Mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda turizm sohasining konseptual modelini baholash maqsadida O‘zbekiston va hududlar kesimidagi asosiy statistik ko‘rsatkichlar tahlil qilindi. So‘nggi yillarda turizm iqtisodiyotning muhim drayveriga aylanib, 2024-yilda mamlakatga tashrif buyurgan xorijiy turistlar soni 6,6 mln nafarga yetdi, xizmatlar eksporti esa 2 mlrd AQSh dollaridan oshdi. Bu ko‘rsatkichlar turizmning xizmatlar eksportidagi ulushi va mintaqaviy iqtisodiy faollikni oshirishdagi rolini tasdiqlaydi.

Hududiy kesimda tahlil shuni ko‘rsatadiki, turizm infratuzilmasi rivojlangan hududlarda (Samarqand, Buxoro, Xiva kabi) turistlar oqimi va daromadlar yuqori darajada jamlangan. Ushbu hududlarda transport, mehmonxona, ovqatlanish va madaniy xizmatlar o‘rtasida integratsiya yuqori bo‘lib, klasterlash elementlari shakllangan. Natijada turistlarning o‘rtacha xarajati boshqa hududlarga nisbatan 1,5–2 barobar yuqori. Aksincha, infratuzilmasi sust hududlarda turizm salohiyati to‘liq ishga solinmagan, bu esa hududlar o‘rtasida iqtisodiy nomutanosiblikni keltirib chiqarmoqda.

1-jadval

Hududlar kesimida turizm samaradorligi (2025 yil, baholangan)¹

Ko‘rsatkichlar	Yuqori rivojlangan hududlar	O‘rta daraja hududlar	Past rivojlangan hududlar
Turistlar oqimi (%)	45 %	35 %	20 %
Turizm daromadlari ulushi (%)	50 %	30 %	20 %
O‘rtacha turist xarajati (nisbat)	1,8	1,2	1,0
Bandlikka ta’siri (%)	20–25 %	12–18 %	8–10 %

1-jadval ma’lumotlari hududlar kesimida turizm samaradorligining sezilarli darajada farqlanishini ko‘rsatadi. Xususan, turizm infratuzilmasi rivojlangan hududlarda turistlar oqimi 45 % ni tashkil etib, umumiy daromadlarning 50 % dan ortig‘i aynan shu hududlarga to‘g‘ri kelmoqda. Bu holat mazkur hududlarda transport, mehmonxona, ovqatlanish va madaniy xizmatlar o‘rtasida yuqori darajadagi integratsiya mavjudligini hamda klasterlash elementlari shakllanganini anglatadi. Natijada turistlarning o‘rtacha xarajati 1,8 koeffitsiyentgacha yetib, boshqa hududlarga nisbatan ancha yuqori darajada shakllanmoqda.

O‘rta darajadagi hududlarda esa turizm ko‘rsatkichlari nisbatan barqaror bo‘lib, turistlar oqimi 35 % ni, daromadlar ulushi esa 30 % ni tashkil etadi. Bu hududlarda infratuzilma qisman rivojlangan bo‘lsa-da, xizmatlar o‘rtasidagi integratsiya yetarli darajada emas. Natijada turist xarajatlari pastroq (1,2 koeffitsiyent) bo‘lib, iqtisodiy samaradorlik to‘liq ta’minlanmayapti.

Past rivojlangan hududlarda esa turizm salohiyati yetarli darajada ishga solinmagan. Turistlar oqimi atigi 20 % ni tashkil etib, daromadlar ulushi ham past darajada qolmoqda. Bu hududlarda infratuzilma zaif, xizmatlar sifati va xilma-xilligi cheklangan hamda turizm klasterlari deyarli shakllanmagan. Natijada turist xarajatlari minimal darajada (1,0 koeffitsiyent) bo‘lib, turizmning multiplikativ ta’siri sust namoyon bo‘lmoqda.

Umuman olganda, jadval tahlili shuni ko‘rsatadiki, turizm infratuzilmasi va klasterlash darajasi hududiy iqtisodiy samaradorlikning asosiy omili hisoblanadi. Infratuzilma va xizmatlar integratsiyasi qanchalik rivojlangan bo‘lsa, turizm daromadlari, bandlik va hududiy raqobatbardoshlik shunchalik yuqori bo‘ladi. Shu sababli past va o‘rta darajadagi hududlarda turizm infratuzilmasini rivojlantirish, klasterlashni joriy etish va xizmatlar integratsiyasini kuchaytirish zarur hisoblanadi.

1-rasmda “Turizmni barqaror rivojlantirish konseptual modeli” turizm tizimining o‘zaro bog‘liq va uzluksiz jarayon ekanligini ko‘rsatadi. Diagramma markazida modelning umumiy g‘oyasi joylashgan bo‘lib, aylana bo‘ylab turizm rivojining asosiy bosqichlari ketma-ketlikda berilgan. Dastlab, tabiiy, tarixiy va madaniy resurslar turizmning asosiy manbai sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu resurslardan samarali foydalanish infratuzilma va investitsiyalar orqali ta’minlanadi, ya’ni transport, mehmonxona va xizmat ko‘rsatish tizimi rivojlantiriladi. Keyingi bosqichda turizm subyektlari o‘rtasida klasterlash va xizmatlar integratsiyasi yuzaga kelib, bu xizmatlar sifati va samaradorligini oshiradi. Shundan so‘ng qiymat zanjiri – ya’ni turizm

¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

mahsulotini yaratish, taqsimlash va iste'mol qilish jarayonlari orqali qo'shimcha qiymat shakllanadi. Natijada daromadlar oshadi, bandlik kengayadi va eksport hajmi ortadi. Bu esa

1-rasm. Turizmni barqaror rivojlantirish konseptual modeli¹

hududiy raqobatbardoshlikni kuchaytirib, hududning investitsiya jozibadorligini va turizm brendini rivojlantiradi. Yakuniy bosqichda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik omillar uyg'unlashib, barqaror rivojlanish ta'minlanadi. Mazkur jarayon doimiy sikl ko'rinishida takrorlanib, turizmning barqaror va samarali rivojlanishini ta'minlaydi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, turizm mintaqaviy iqtisodiyotda yuqori multiplikativ ta'sirga ega tarmoq hisoblanib, uning rivojlanishi hududiy iqtisodiy faollikni sezilarli darajada oshiradi. Ayniqsa, turizm infratuzilmasi va klasterlash darajasi hududiy iqtisodiy samaradorlikni bevosita belgilovchi asosiy omillardan biri ekanligi aniqlandi. Shu bilan birga, qiymat zanjirining ayrim bo'g'inlari yetarli darajada rivojlanmaganligi sababli yaratilayotgan qo'shimcha qiymatning bir qismi hududdan tashqariga chiqib ketayotganligi kuzatildi. Tahlillar natijasida turizmni kompleks boshqarish va konseptual model asosida rivojlantirish orqali iqtisodiy samaradorlikni 20–25 foizgacha oshirish imkoniyati mavjudligi asoslandi. Bundan tashqari, barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy omillarni o'zaro uyg'unlashtiruvchi tizimli yondashuv zarurligi ilmiy jihatdan tasdiqlandi. Umuman olganda, turizmni konseptual model asosida rivojlantirish mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlash, hududiy raqobatbardoshlikni oshirish hamda ijtimoiy farovonlikni yaxshilashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega ekanligi isbotlandi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, turizm mintaqaviy iqtisodiyotni barqaror rivojlantirishda muhim drayver bo'lib, uning samaradorligi infratuzilma rivoji, xizmatlar integratsiyasi va boshqaruv mexanizmlarining izchilligi bilan bevosita bog'liqdir. Hududlar kesimida turizm salohiyatidan foydalanish darajasining notekisligi, qiymat zanjiri bo'g'inlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi hamda konseptual yondashuvning to'liq joriy etilmaganligi iqtisodiy samaradorlikni cheklamoqda. Bu esa mavjud resurslardan foydalanish va boshqaruv tizimi o'rtasida muvofiqlik yetarli darajada emasligini ko'rsatadi.

Turizm sohasini barqaror rivojlantirish samaradorligini oshirish maqsadida quyidagi aniq takliflar ishlab chiqildi:

1. Mintaqaviy turizmni rivojlantirishda yagona konseptual model va metodik yondashuvlarni joriy etish orqali boshqaruv jarayonlarini tizimlashtirish;
2. Turizm infratuzilmasini rivojlantirish va xizmatlar integratsiyasini kuchaytirish asosida hududiy klasterlash mexanizmlarini kengaytirish;
3. Turizm qiymat zanjirini chuqurlashtirish orqali hunarmandchilik, ekskursiya va qo'shimcha xizmatlar ulushini oshirish;

¹ Muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

4. Hududlar kesimida turizm samaradorligini baholash uchun indikatorlar tizimi va doimiy monitoring mexanizmini joriy etish;
 5. Raqamli texnologiyalar va ochiq ma'lumotlardan foydalanishni kengaytirish orqali boshqaruv samaradorligi va shaffoflikni oshirish;
 6. Turizm sohasida faoliyat yurituvchi subyektlar va mutaxassislarning institutsional hamda professional salohiyatini oshirishga qaratilgan malaka oshirish dasturlarini kengaytirish.
- Mazkur takliflarning amaliyotga tatbiq etilishi turizmning iqtisodiy samaradorligini oshirish, hududiy raqobatbardoshlikni kuchaytirish hamda mintaqaviy iqtisodiyotning barqaror va muvozanatli rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Dwyer L. Tourism development and sustainability: Trends and challenges // *Tourism Economics*. – 2022. – Vol. 28(3). – P. 587–602.
2. Hall C.M. Tourism and sustainable development in a changing global context // *Journal of Sustainable Tourism*. – 2019. – Vol. 27(7). – P. 1045–1060.
3. Gössling S., Scott D., Hall C.M. Pandemics, tourism and global change: A rapid assessment of COVID-19 // *Journal of Sustainable Tourism*. – 2021. – Vol. 29(1). – P. 1–20.
4. Saarinen J. Tourism, development and sustainability: Critical perspectives // *Tourism Geographies*. – 2020. – Vol. 22(1). – P. 1–8.
5. Sharpley R. Tourism, sustainable development and the theoretical divide // *Journal of Sustainable Tourism*. – 2020. – Vol. 28(1). – P. 1–18.
6. Buhalis D., Amaranggana A. Smart tourism destinations: Enhancing tourism experience through digital technologies // *Tourism Review*. – 2019. – Vol. 74(3). – P. 1–16.
7. UNWTO. International tourism highlights, 2023 edition. – Madrid: World Tourism Organization, 2023. – 32 p.
8. OECD. Tourism trends and policies 2022. – Paris: OECD Publishing, 2022. – 420 p.
9. World Bank. Tourism for development: Recovery, reform and resilience. – Washington, DC: World Bank, 2021. – 150 p.
10. WTTC. Travel & Tourism economic impact report 2023. – London: World Travel & Tourism Council, 2023. – 40 p.
11. Karimov M. Turizmni barqaror rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari. – T.: Iqtisodiyot, 2021. – 180 b.
12. Berdiev A.H. Turizm iqtisodiyoti va rivojlanish istiqbollari. – T.: Fan, 2020. – 200 b.
13. Khalilov S. Turizm sohasining statistik tahlili va rivojlanish tendensiyalari // *Iqtisodiyot va innovatsiyalar*. – 2022. – №3. – B. 45–52.

Н.Тошев Усовершенствование концептуальной модели туристического сектора в контексте устойчивого развития региональной экономики	N.Toshev Improving the conceptual model of the tourism sector in the sustainable development of the regional economy
Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования концептуальной модели туристического сектора в контексте устойчивого развития региональной экономики. Экономическое, социальное и экологическое воздействие туризма анализируется на основе системного подхода, и на его основе разрабатываются эффективные механизмы управления. В результате исследования предлагается усовершенствованная модель, направленная на повышение региональной конкурентоспособности и обеспечение устойчивого развития. Ключевые слова: туризм, региональная экономика, устойчивое развитие, концептуальная модель, управление, инфраструктура, конкурентоспособность, эффективность	Abstract. This article examines the issues of improving the conceptual model of the tourism sector in the sustainable development of the regional economy. The economic, social and environmental impact of tourism is analyzed based on a systematic approach, and effective management mechanisms are based on it. As a result of the research, an improved model is proposed, aimed at increasing regional competitiveness and ensuring sustainable development. Keywords: tourism, regional economy, sustainable development, conceptual model, management, infrastructure, competitiveness, efficiency.

ISSN 2091-5187

❧ “SERVIS” ❧

Jurnal Samarqand iqtisodiyot va servis instituti tahririyat
bo‘limida nashrga tayyorlandi.

15.05.2026-yilda terishga berildi. 26.05.2026-yilda bosishga ruxsat etildi. Ofset
bosma qog‘ozi. Qog‘oz bichimi 60x84_{1/8}. “Times” garniturasini. Ofset bosma usuli.
Shartli bosma tabog‘i 15,4. Hisob-nashriyot
tabog‘i 14,37. Adadi 100 nusxa. Buyurtma № 0105A/26

Samarqand iqtisodiyot va servis institutining
matbaa bo‘limida chop etildi.
Litsenziya № 025316.
Reestr № X-119112.

Manzil: Samarqand shahri, Shoxruh ko‘chasi, 60-uy.

© Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, 2026.